

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Фізико-технічний факультет
Кафедра комп'ютерної інженерії та електроніки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Паралельні та розподілені обчислення

Рівень освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Професійна освіта. Цифрові технології»

спеціалізація А 5.39 Цифрові технології
Спеціальність А 5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)
Галузь знань А Освіта

Затверджено на засіданні кафедри
комп'ютерної інженерії та електроніки
Протокол № 13 від 26 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Паралельні та розподілені обчислення
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти
Викладач (-і)	доцент, кандидат технічних наук Грига Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	0342596007
Е-mail викладача	volodymyr.hryha@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Семестровий
Обсяг дисципліни	3 кредити
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.cnu.edu.ua/
Консультації	відповідно до графіку індивідуальних консультацій, який розміщений на інформаційному стенді кафедри комп'ютерної інженерії та електроніки
2. Анотація до курсу	
<p>Дисципліна «Паралельні та розподілені обчислення» належить до переліку вибіркових компонент за освітнім рівнем «бакалавр», що пропонуються в рамках циклу професійної та практичної підготовки студентів за освітньо-професійною програмою «Професійна освіта. Цифрові технології». Вона забезпечує формування у студентів науково-дослідницьких і професійно-орієнтованих компетенцій. Предметом вивчення навчальної дисципліни є засвоєння основних методів, технологій та способів реалізації послідовних та паралельних обчислень в комп'ютерних системах, побудови на їх основі апаратно-програмних компонентів обчислювальних систем для вирішення поставлених задач в галузі.</p> <p>Силабус навчальної дисципліни «Паралельні та розподілені обчислення» складений відповідно до освітньо-професійної програми «Професійна освіта» підготовки бакалаврів спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета: оволодіти базовими знаннями з організації та функціонування паралельних та розподілених обчислень в комп'ютерних системах, засвоїти основні методи, алгоритми та принципи побудови структур реалізації паралельних та розподілених обчислень, набуття навиків проектування таких засобів.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні принципи паралелізму задач; - класифікацію та архітектури систем паралельної обробки; - методику оцінки продуктивності комп'ютерних систем; - реалізацію паралельних та розподілених обчислень в компонентах комп'ютерних систем; - принципи виконання паралельних та розподілених обчислень математичних виразів; - приклади реалізації паралельних операцій на мережах Петрі; - способи взаємодії процесів через спільні змінні; - основи технології паралельного програмування. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати функціональну декомпозицію для розв'язку обчислювальних задач; - розробляти паралельні алгоритми з використанням векторизації і паралельного їх представлення; - розв'язувати різноманітні задачі за допомогою паралельних алгоритмів; 	

- реалізовувати паралельні структури цифрових пристроїв виконання арифметичних операцій;
- реалізовувати розширені мережі Петрі;
- реалізовувати паралельні та послідовні обчислення математичних виразів використанням АЛП паралельного типу;
- реалізовувати виконання складних математичних виразів з використанням АЛП та комутуючих мереж;
- реалізовувати паралельні та послідовні алгоритми впорядкування двійкових даних в комп'ютерних системах;
- реалізовувати способи розпаралелення задач;
- розпаралелювати векторні обчислення на основі потоків;
- застосовувати засоби синхронізації для організації взаємодії потоків;
- використовувати операції обміну повідомленнями в MPI.

4. Компетентності

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в професійній освіті, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічної науки та інших наук відповідно до спеціалізації і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

Загальні компетентності

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові) компетентності

Здатність збирати, аналізувати та інтерпретувати інформацію (дані) у сфері цифрових технологій

Базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій використовуючи сучасні комп'ютерні технології при вирішенні професійних задач, пов'язаних зі збором, передачею і обробкою інформації, побудовою графіків та діаграм

5. Результати навчання

Виконувати розрахунки, що відносяться до сфери професійної діяльності.
Розв'язувати типові спеціалізовані задачі, пов'язані з вибором матеріалів, виконанням необхідних розрахунків, конструюванням, проектуванням технічних об'єктів у предметній галузі (відповідно до спеціалізації).

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
семінарські заняття / практичні / лабораторні	14
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / Вибірковий
IV	А5 Професійна освіта (за спеціалізаціями)	2	Вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Кількість	Вага оцінки	Термін виконання

			годин		
Змістовий модуль 1. Організація паралельних і розподілених обчислень в комп'ютерних системах.					
Тема 1. Вступ до паралельних та розподілених обчислень. Основні поняття та визначення. Види обчислень та їх засоби реалізації. Приклади паралельних та розподілених обчислень. Області застосування та задачі паралельних і розподілених обчислень.	лекція	1,2,4,7	1	1	Згідно розкладу
Тема 2. Класифікація рівнів розпаралелювання задач в паралельних та розподілених обчисленнях. Паралельні та послідовні методи виконання арифметичних операцій в комп'ютерній техніці.	лекція	1,2,4-7	1	1	Згідно розкладу
Тема 3. Реалізація паралельних операцій в ЕОМ. Векторні і скалярні операції. Конвекризація і паралелізм. Основні принципи розпаралелювання задач.	лекція	1-4,7-12	2	2	Згідно розкладу
Тема 4. Основні етапи розроблення паралельного алгоритму. Схеми паралельних алгоритмів виконання операцій множення матриці на матрицю, матричного множення і ділення двійкових даних.	лекція	1,2,4,7,16	1	2	Згідно розкладу
Тема 5. Класифікація паралельних комп'ютерних систем. Класифікації Фліна, Шора, Хокні, Базу. Обчислювальні системи класу ОКМД та МКМД.	лекція	1,2,4-7,11	2	2	Згідно розкладу
Тема 6. Основні класи паралельних комп'ютерів. Симетричні мультипроцесорні системи. Паралельні векторні процесори. Кластерні системи.	лекція	1,2,4-7,11	2	2	Згідно розкладу
Модульний контроль 1			9	12	Згідно розкладу

Змістовий модуль 2. Алгоритми паралельних обчислень. Організація та управління процесами. Технології передачі повідомлень MPI.					
Тема 7. Моделі обчислень. Методи оцінки продуктивності паралельних алгоритмів і систем. Фактори прискорення. Закони Амдала. Оцінка величини продуктивності системи.	лекція	1,4,7-11	1	1	Згідно розкладу
Тема 8. Принципи структурної організації пристроїв сортування даних. Паралельні алгоритми сортування масивів даних та їх ефективність. Структури базових елементів впорядкування даних.	лекція	1-9,11	2	2	Згідно розкладу
Тема 9. Процеси (потоки). Стан процесу. Взаємодія процесів. Тупики.	лекція	1,4,7-11	2	2	Згідно розкладу
Тема 10. Взаємодія процесів через спільні змінні. Завдання взаємного виключення і синхронізації та засоби її вирішення: атомарні змінні, семафори, мютекси, події, критичні секції, монітори.	лекція	1,4,7-11	2	2	Згідно розкладу
Модульний контроль 2			7	13	Згідно розкладу
Лабораторні роботи					
Тема 1. Застосування функціональної декомпозиції для розв'язування обчислювальних задач.	Лаб. робота	1-7	1	3	Згідно розкладу
Тема 2. Реалізація методів паралельного представлення алгоритмів.	Лаб. робота	1-7	1	3	Згідно розкладу
Тема 3. Дослідження можливостей розв'язку задач за допомогою паралельних алгоритмів.	Лаб. робота	1-7	2	4	Згідно розкладу
Тема 4. Реалізація розширених мереж Петрі.	Лаб. робота	1-9	2	4	Згідно розкладу
Тема 5. Реалізація арифметико-логічного пристрою паралельного типу та моделювання його роботи.	Лаб. робота	4-10	2	3	Згідно розкладу
Тема 6. Реалізація		4-11	2	4	Згідно розкладу

паралельних обчислень математичних виразів з використанням арифметико-логічних пристроїв.	Лаб. робота				
Тема 7. Реалізація послідовних обчислень математичних виразів з використанням арифметико-логічних пристроїв.	Лаб. робота	5-7	2	4	Згідно розкладу
Тема 8. Реалізація обчислень математичних виразів на основі АЛП і комутуючої мережі.	Лаб. робота	7-18	2	4	Згідно розкладу
Тема 9. Реалізація послідовних та паралельних алгоритмів сортування двійкових даних.	Лаб. робота	1,4, 9-11	2	4	Згідно розкладу
Контроль лабораторних робіт			16	50	
Самостійна робота студентів					
Тема 1. Види паралельних комп'ютерів та суперкомп'ютерів. Сучасні суперкомп'ютери їх характеристики та основні задачі виконання.	Самостійна робота	5-11	4	1	Впродовж семестру
Тема 2. Задачі, що потребують паралельних обчислень. Способи вирішення задач. Паралелізм на рівні інструкцій, процедур, об'єктів та прикладних програм.	Самостійна робота	1-7	4	1	Впродовж семестру
Тема 3. Недетермінованість перемикань в мережах Петрі. Стани мереж Петрі. Багаторазове маркування. Послідовне та паралельне використання мереж Петрі.	Самостійна робота	2,6,11	4	2	Впродовж семестру
Тема 4. Ефективність паралельного алгоритму. Ціна та масштабованість. Загальний та повний час виконання паралельного алгоритму. Пікова і реальна продуктивність. Закон Густавсона – Барсіса.	Самостійна робота	6-9	4	2	Впродовж семестру
Тема 5. Варіанти декомпозиції даних. Сегментація даних та алгоритмів їх обробки. Особливості розбиття даних	Самостійна робота	4-9		2	Впродовж семестру
			4		

із застосуванням сіткових методів.					
Тема 6. Класифікації паралельних комп'ютерних систем Гроша, Дункана та Кришнамарфі. Задача Діріхле. Явна різницева схема для рівняння Пуассона. Паралельні алгоритми рішення систем лінійних алгебраїчних рівнянь.	Само- стійна робота	2-6	4	2	Впродовж семестру
Тема 7. Симетричні мультипроцесорні системи. SMP, MPP та PVP системи. Системи МКМД з КЕШ-пам'яттю. Організація комп'ютерних систем із розподіленою пам'яттю.	Само- стійна робота	1,5,4,11	6	2	Впродовж семестру
Контроль самостійної роботи			30	12	Згідно розкладу
Тема 8. Координатні та матричні мережі. Сортувальні мережі. Статичні та динамічні поточкові обчислювальні системи.	Само- стійна робота	5-7,11	6	1	Впродовж семестру
Тема 9. Паралельні та послідовні алгоритми сортування двійкових даних та принципи їх апаратної реалізації.	Само- стійна робота	2,3,7,11	6	2	Впродовж семестру
Тема 10. Організація кластерних обчислень. GRID-технології. Віртуальні топології.	Само- стійна робота	2-9,11	6	2	Впродовж семестру
Тема 11. Неблокуючий обмін даними між процесами. Організація неблокуючих обмінів даних між процесами. Одночасне виконання передачі і прийому. Управління групами процесів і комунікаторами.	Само- стійна робота	4,5,7,11	6	2	Впродовж семестру
Тема 12. Моделі взаємодії процесів. Поєднання схем взаємодії процесів: виробник-споживач, клієнт-сервер та взаємодіючі рівні.	Само- стійна робота	1-7,11	4	1	Впродовж семестру
Тема 13. Загальна	Само-	4-9,11		1	Впродовж

характеристика стандарту OpenMP. Створення паралельних блоків. Розподіл обчислювального навантаження між потоками. Робота з даними. Синхронізація.	стійна робота		2		семестру
Контроль самостійної роботи			30	13	Згідно розкладу
Підсумковий контроль (залік)			60	100	

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	<p><i>Поточний контроль</i> здійснюється під час проведення лекційних, лабораторних, індивідуальних занять і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості до виконання конкретної роботи. Оцінки у національній шкалі («відмінно» - 5, «добре» - 4, «задовільно» - 3, «незадовільно» - 2), отримані студентами, виставляються у журналах обліку відвідування та успішності академічної групи.</p> <p><i>Модульний контроль</i> (сума балів за окремий змістовий модуль) проводиться (виставляється) на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.</p> <p>Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок проведення розрахункових робіт, вміння вирішувати конкретні ситуативні задачі, самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислювати зміст даної частини дисципліни, уміння публічно чи письмово подати певний матеріал.</p> <p><i>Семестровий (підсумковий) контроль</i> проводиться у формі екзамену.</p> <p><i>Екзамен</i> – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмного матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо.</p>			
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	
80 – 89	B	задовільно	зараховано	
70 – 79	C			
60 – 69	D			
50 – 59	E			
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання	

	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	Підсумкова письмова робота виконується у формі тестових завдань з вибором правильної відповіді. Кількість тестових завдань – 25.			
Лабораторні заняття	До початку лабораторної роботи студент має отримати допуск на основі усної співбесіди з викладачем. На лабораторній роботі кожний студент отримує варіант завдання до виконання на занятті і домашнього завдання для самостійної роботи. Після завершення роботи студент захищає поточне завдання і домашні завдання попередніх лабораторних робіт оформленні як звіти.			
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Студент допускається до складання заліку, якщо впродовж семестру він за змістові модулі набрав сумарно 25 балів і вище.</p> <p>Студент не допускається до складання заліку, якщо впродовж семестру він за змістові модулі та лабораторні роботи набрав менше 25 балів. У цьому випадку студенту у відомості робиться запис "не допущений" і виставляється набрана кількість балів. Допускається, як виняток, з дозволу декана факультету за заявою, погодженою з відповідною кафедрою, одноразове виконання студентом додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі.</p> <p>Напередодні екзамену викладач подає доповідну декану про не допуск студентів академічної групи (груп). Відмітка про не допуск у відомості робиться при наявності розпорядження декана.</p>			
8. Політика курсу				
<p>Студент зобов'язаний відвідувати заняття відповідно до встановленого розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надається відповідна довідка.</p> <p>Пропущена лекція відпрацьовується студентом самостійно, як короткий конспект за темою заняття.</p> <p>Пропущена лабораторна робота виконується студентом самостійно вдома або в комп'ютерному класі, результати оцінюються викладачем.</p> <p>У випадку, коли студент приймав участь у програмі мобільності, можливе врахування отриманих оцінок в іншому навчальному закладі за умови відповідності навчальних планів.</p> <p>Можливе зарахування результатів неформальної освіти згідно з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».</p> <p>Політика академічної поведінки і етики</p> <p>Студент повинен бути толерантним і поважати думку інших.</p> <p>Заперечення повинні формулюватися тільки в коректній формі.</p> <p>Плагіат та академічна недоброчесність несумісні з принципами діяльності ЗВО.</p> <p>Не допускається підказування та списування під час здачі будь-яких робіт поточного, рубіжного чи підсумкового контролю.</p>				

Не допускається користування телефонами та будь-якими іншими електронними засобами під час здачі будь-яких робіт поточного, рубіжного, чи підсумкового контролю.

9. Рекомендована література

Базова

1. Жуков І.А., Корочкін О.В. Паралельні та розподілені обчислення. Навчальний посібник – К.: ”Корнійчук”, 2005 – 226 с.
2. А.О. Мельник, В.А. Мельник Персональні суперкомп’ютери: архітектура, проектування, застосування: монографія. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 516 с.
3. Мельник А.О. Архітектура комп’ютера. Наукове видання. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2008. – 470 с.
4. Спеціалізовані комп’ютерні технології в інформатиці / Возна Н.Я., Круліковський Б.Б., Николайчук Я.М., Грига В.М., Піх В.Я., Гринчишин Т.М., Давлетова А.Я., Волинський О.М., Албанський І.І., Івасєв С.І., Якименко І., Яцків В.В., та інші: Монографія / за загальною редакцією Я.М. Николайчука. – Тернопіль: “Бескиди”, 2017. – 913 с.
5. Грегори Р. Эндрюс. Основы многопоточного, параллельного и распределенного программирования. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 512 с.
6. Грига В. М. Просторово-часове перетворення паралельних алгоритмів сортування / В. М. Грига // Вісник “Комп’ютерні системи та мережі”. – Львів: Національний університет “Львівська політехніка”, 2011. – № 717. – С. 31–35.
7. Gryga V. Construction of time-space graphs for algorithms of parallel multiplication / V. Gryga // Proceedings of 2nd International Conference of Young Scientists “Computer science and engineering”. – Lviv: Lviv Polytechnic National University, 2007. – P. 83-85.
8. V. Gryga, Y. Nykolaichuk, N. Vozna, B. Krulikovskiy Synthesis of a microelectronic structure of a specialized processor for sorting an array of binary numbers // Perspective technologies and methods in MEMS design. Proceedings of XIIIth International Conference. MEMSTECH 2017. – Lviv-Svalyava, Ukraine, 2017. – P. 170-173
9. V. Gryga, Y. Nykolaichuk, N. Vozna, A. Voronych, B. Krulikovskiy Development and Research of of Conveyor Structures of Binary Sorting Algorithms // Advanced Computer Information Technologies. International Conference. ACIT 2018. – Ceske Budejovice, Czech Republic, 2018. – P. 123-127
10. V. Gryga, M. Karpinski, R. Kochan, A. Voronych, I. Kogut Design and research of operational and pipelined binary number sorting devices // 18th International Multidisciplinary Scientific Geoconference & Expo SGEM 2018. – Albena, Bulgaria, 2018. – P. 279-292.
11. V. Gryga, Y. Nykolaichuk, L. Nykolaichuk, N. Vozna, H. Klym Structuring of Algorithms for Data sorting and New Principles of Their Parallelization // Advanced Computer Information Technologies. International Conference. ACIT 2019. – Ceske Budejovice, Czech Republic, 2019. – P. 205-208.

Викладач

Грига В.М.